

15. Селевко Г. Компетентности и их классификация / Г. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138-143.
16. Стратегія реформування освіти в Україні : рек. з освіт. політики / М-во освіти і науки України ; ред. В. Андрущенко. – К. : К.І.С., 2003. – 294 с.;
17. Украинский Советский Энциклопедический Словарь. В 3 т. Т. 2 / редкол.: А.В. Кудрицкий (отв. ред.) [и др.]. – К. : Гл. ред. УСЭ, 1988. – 767 с.
18. Хуторский А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторский // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64., с. 61
19. Шишов С.Е. Понятие компетенции в контексте качества образования / С.Е. Шишов // Стандарты и мониторинг в образовании. – 1999. – № 2. – С. 30-34., с. 30

Освещены понятия компетентностного подхода в профессиональном образовании, превосходства над другими, обоснованно важность формирования исследовательской компетентности у бакалавров социальной педагогики.

Компетентность, профессиональное образование, исследовательность, исследовательская компетентность, специалисты социальной педагогики.

Highlights the concept of competence-based approach to professional education, superiority over others, the importance of forming reasonably research competence in undergraduate social pedagogy.

Competence, professional education, research, research expertise, specialists in social pedagogy.

УДК 378.146

СУТНІСТЬ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

О.О. Іванюта, аспірант кафедри методики навчання та управління навчальними закладами, НУБіП України

Здійснено теоретичний аналіз проблеми та категорії моніторингу навчальних досягнень студентів; з'ясовано його міждисциплінарний характер, виявлено особливості моніторингу в системі вищої професійної освіти. Сформульовано висновок про тестування як один з найважливіших компонентів моніторингу навчальних досягнень.

Моніторинг навчальних досягнень, система освіти, тестування, контроль.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Моніторинг як наукове поняття використовується в різних галузях знання, тому й визначення його є не є однозначним. У перекладі з англійської моніторинг означає «відстеження» [1]. Моніторинг може розглядатися

і як сфера практичної діяльності, і як сфера наукових досліджень; основне його завдання полягає у наданні якісної своєчасної інформації про розвиток того чи іншого явища, факту, процесу.

У словниково-довідковій літературі моніторинг визначається як методика і система спостережень за станом певного об'єкта, які дають можливість спостерігати їх у розвитку, оцінювати, виявляти результати впливу різноманітних зовнішніх факторів. Результати моніторингу дають можливість вносити корективи в управління об'єктом чи процесом [2].

Особливе місце в системі моніторингу займає моніторинг якості знань, безпосередньо пов'язаний з поняттям якості загалом. Поняття якості в звичайному споживацькому розумінні тлумачиться переважно в його абсолютному значенні – як якість послуг чи якість виробництва [3, с. 33.]. Проте навіть у такому спрощеному вигляді в понятті якості закладене усвідомлення найвищого стандарту, високого статусу й переваги над іншими. Узагальненим вважається поняття якості життя, яке визначається як ступінь задоволення матеріальних, духовних, культурних потреб кожної людини. Для того, щоб описати якість життя в кількісних показниках, необхідно для початку розуміти початковий рівень відліку якості, одиницю її виміру та процедуру оцінки рівня якості. В останній частині зазначеного алгоритму вже чітко проступає поняття моніторингу. Якість життя ґрунтується як на самооцінці (сприйняття людьми свого становища в житті залежно від культурних особливостей і системи цінностей, пов'язаних з цілями, очікуваннями, стандартами тощо), так і на більш об'єктивних показниках – як правило, компаративного характеру (порівняння наявного стану якості життя з базовим). Таким чином, якість життя є поняттям відносним і може виступати в двох аспектах: 1) як відповідність певним стандартам; 2) як відповідність запитам з боку особистості, групи, соціального інституту, суспільства загалом [4].

Якість життя є системоутворюючим началом для поняття *якості освіти*, яке за допомогою певних методик можна моніторити. Таким чином, образно говорячи, у кожній якості є своя кількість, яку можна представити у вигляді знакової системи – в цифрах, порівняльних графіках, в динаміці зростання чи спадання.

Кожен суб'єкт освіти зацікавлений в зростанні її якості; головна ж суперечність полягає у тому, що запити щодо якості освіти з боку суб'єктів освітнього простору переважно не відповідають можливостям забезпечити належний рівень якості у наявній системі освіти. Зазначена суперечність, однак, виступає також і рушійною силою процесу навчання і виховання дітей і молоді, оскільки за допомогою соціального запиту на певний рівень підготовки випускника в системі ступеневої освіти регулюється й питання якості

освіти. У зв'язку із зазначеною суперечністю суб'єктам освітнього процесу належать різноманітні значення категорії якості освіти; так, батьки, як правило, співвідносять поняття якості освіти з індивідуальним розвитком їхньої дитини; педагоги пов'язують поняття якості освіти з якісним навчально-методичним забезпеченням процесу професійної підготовки фахівців. Натомість студенти поняття якості освіти співвідносять з комфортним перебуванням в стінах навчального закладу, з можливістю індивідуального зростання та загальними життєвими перспективами. Ще більш специфічним є поняття якості освіти для потенційних роботодавців, які передбачають, що зі стін навчального закладу вийде знаючий, компетентний випускник з чітко окресленою професійною позицією і розумінням своїх життєвих перспектив. Найбільш узагальнюючим є поняття якості у його соціальному розумінні – як відображення сукупності ціннісних орієнтацій суспільства на даному етапі його розвитку, а також громадянської позиції студентів; зазначене відображення детермінується, насамперед, гуманістичною чи технократичною спрямованістю майбутньої професійної діяльності [1].

Виходячи з поняття якості життя і якості освіти, можемо сформулювати висновок, що проблема якості освіти може розглядатися як проблема контролю і оцінки (моніторингу) освітньої діяльності, в тому числі і в сфері професійної освіти. Загальний алгоритм моніторингу освітньої діяльності ґрунтується на стандартах освіти, прийнятих в тій чи іншій країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовне дослідження проблем освітнього моніторингу здійснив О. Майоров [5], розглянувши класифікацію основних його видів. Авторське визначення освітнього моніторингу подає Т. Стефановська, – як «діагностику, оцінку і прогнозування стану педагогічного процесу, відстеження його ходу, результатів, перспектив» [6, с.17]. В.Андреєв моніторинг визначає як системну діагностику якісних і кількісних характеристик ефективності функціонування і тенденцій саморозвитку освітньої системи, включаючи зміст, цілі, форми, методи, засоби, умови навчання, а також його результати [7, с.37].

Зміст та особливості моніторингу якості вищої професійної освіти стали предметом дослідження І. Анненкової [8], І. Доброскок [9], А. Лукстона [10], Т. Лукіної [11], І. Манохи [12], С. Некрасова [13], А. Субетто [14] та ін.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми моніторингу навчальних досягнень майбутніх фахівців, та виявлення особливостей моніторингу в системі вищої професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. Нині в європейському освітньому просторі використовуються два основні підходи до оцінки якості

освіти: 1) визначення якості відповідно до поставлених перед освітньою галуззю цілей; 2) визначення рівня якості освіти залежно від внутрішніх процесів, які протікають у рамках освітнього простору.

Поняття моніторингу якості освіти найчастіше пов'язують і навіть ототожнюють з поняттями контролю якості знань та поняттям діагностики рівня її якості. Проте ці поняття варто розмежовувати, оскільки контроль передбачає оцінку якості певних компонентів освітньої системи, моніторинг же стосується всієї зазначеної системи загалом. Основні відмінності між контролем та моніторингом можна представити у вигляді порівняння (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінності між поняттям контролю та моніторингу якості освіти

Характеристики контролю	Характеристики моніторингу	Рівень відмінностей
Контроль характеризується ситуативністю і нетривалістю у часі	Постійність і протяжність у часі	Часовий
Не може характеризуватися як дослідницька процедура	Має характеризуватися як дослідницька процедура	Процедурний
Може бути спрямований на будь-які об'єкти	Має спрямовуватися на одні й ті само об'єкти	Спрямованості
Має фрагментарний характер	Має системний характер	Системності

Іноді моніторинг ототожнюють також з поняттям експертизи. Проте, як справедливо зазначає Г. Єльнікова, моніторинг – це комплекс процедур щодо спостереження за досліджуванним об'єктом, поточного оцінювання змін в досліджуваному об'єкті і спрямування результатів на досягнення поставлених перед змінним освітнім об'єктом завдань щодо розвитку; натомість експертиза – це розгляд стану явища чи процесу з метою формулювання певних висновків і адекватної оцінки цього явища [15]. Таким чином, моніторинг і експертиза – сумісні поняття, але не тотожні.

На підставі вивченої наукової літератури можемо дійти висновку, що основними завданнями моніторингу якості освіти у ВНЗ є : 1) узагальнення і систематизація якомога більшого обсягу інформації про стан і розвиток освітнього процесу у ВНЗ; 2) забезпечення доступу до зібраної інформації значущим особам, групам, соціальним інституціям для вироблення оптимальних управлінських рішень; 3) розробка показників, що забезпечують найбільш коректне узагальнення інформації зі стану і перспектив розвитку досліджуваного об'єкта.

У наукових дослідженнях з проблеми моніторингу в освіті виокремлюють кілька його видів: педагогічний, освітній,

професіографічний. При цьому педагогічний визначає супровідний контроль і корекцію взаємодії суб'єктів освітнього процесу; освітній забезпечує організацію збору, збереження, обробки й поширення інформації про діяльність педагогічної системи, прикладом якої може бути професійний навчальний заклад; професіографічний моніторинг, натомість, визначається як безперервний науково обґрунтований процес спостереження за станом і розвитком професійної підготовки майбутніх фахівців з метою приведення до відповідності освітніх завдань і передбачуваних результатів [16]. Таким чином, найбільше нас цікавить саме професіографічний моніторинг, покликаний визначити стан навчально-виховного процесу на кожному з його етапів. Водночас Є. Хриков, аналізуючи всі три види моніторингу, говорить про необхідність їх поєднання на різних рівнях: кафедри – педагогічний і професіографічний, факультету – професіографічний і освітній, навчального закладу загалом – освітній [17].

На думку І. Доброскок, особлива увага до моніторингу як наукової проблеми пов'язана з положеннями Болонської декларації, якими передбачено: зниження рівня державного регулювання сфери вищої освіти; перенесення акцентів у моніторингу від контролю вхідного етапу до контролю вихідного етапу [9]. Проте дослідниця розглядає проблему моніторингу якості вищої освіти загалом, за показниками визнання дипломів і ступенів, рівня працевлаштування випускників, рівня середнього доходу випускників за п'ять років трудової діяльності тощо. Нас же цікавить, насамперед, моніторинг навчальних досягнень студентів протягом процесу їх професійної підготовки. Зазначені питання представлені у наукових публікаціях С. Бабінець [18], А. Єрмоли [19] Л. Качалової [20], О. Локшиної [21] та ін.

Н. Байдацька визначає моніторинг якості навчальних досягнень студентів як систему збору, оброблення, збереження і розповсюдження інформації про якість навчальних досягнень студентів [22, с.4]. Дослідниця справедливо зазначає, що контроль навчальних досягнень повноправно входить до моніторингу як системи, але не вичерпує самого поняття.

Моніторинг навчальних досягнень студентів має бути ефективним, на нашу думку, якщо будуть реалізовані наступні умови: всі складові моніторингу як процесу будуть приведені в систему (ціль, функції, принципи його організації); викладацький склад навчального закладу буде підготовлений до здійснення моніторингу (у організаційному та методичному відношенні); студенти будуть виступати повноправними суб'єктами моніторингу як системи; будуть розроблені нові технології моніторингу навчальних досягнень, насамперед, із залученням сучасних інформаційних технологій.

Головними принципами моніторингу навчальних досягнень виступають:

- принцип безперервності, що забезпечує наступність у порівнянні та класифікуванні результатів моніторингових досліджень;
- принцип науковості, завдяки якому забезпечується добирання коректних дослідницьких методик для здійснення моніторингу.
- принцип об'єктивності, що відображає рівень залежності результатів моніторингу від впливу випадкових чинників;
- принцип систематичності – відображає системний характер моніторингу навчальних досягнень;
- принцип свідомості й активності – реалізує рівноправну роль студента в процесі здійснення моніторингу;
- принцип наочності – забезпечує достатній рівень висвітлення результатів моніторингу й можливості використання технологій унаочнення в ході його проведення.

У переважній більшості науковці поділяють методи діагностики рівня навчальних досягнень студентів на традиційні та інноваційні. До традиційних при цьому відносять усне та письмове опитування, контрольні роботи, самостійні роботи та ін., до інноваційних – різноманітні тестові методики [23]. Популярність тестових методик контролю навчальних досягнень визначається ще й тим, що цей метод добре узгоджується з кредитно-модульною системою навчання, до якої перейшли нині переважна більшість навчальних закладів як I-III, так і III-IV рівнів акредитації. Крім того, запровадження Міністерством освіти і науки, молоді та спорту зовнішнього незалежного оцінювання, яке також відбувається у формі тесту, сприяє більш ранньому входженню старшокласників у систему тестового контролю знань. Вважається, що тестовий метод контролю навчальних досягнень є найбільш об'єктивним, оскільки позбавляє викладача певної частки суб'єктивності в оцінці знань студента при застосуванні традиційних форм контролю. Н. Касярум та О. Касярум зазначають, що «тест значно більше, ніж інші діагностичні методи контролю, відповідає критеріям якості, що пред'являються до соціологічних вимірювань та до вимірювань якості освітніх процесів» [24, с.112]. Зазначимо, однак, що зводити моніторинг навчальних досягнень студентів до тестового контролю їхніх знань некоректно, оскільки моніторинг – системне утворення, воно вміщує також особливості управління навченим процесом, характеристики підготовленості викладачів тощо. Зручність тестової методики як компонента моніторингу полягає у її основних характеристиках: відносній простоті процедури тестування; можливості безпосередньої фіксації результатів тестування з боку самого студента; зручності математичної обробки результатів та ін.

У вищій професійній школі розрізняють кілька найбільш застосовуваних тестових методик контролю у вигляді тестів: тести досягнень, особистісні тести, тести здібностей. К. Інгенкамп представляє у своїх розробках досить повну класифікацію тестів [25]. Зазначимо, що тести досягнень є найбільш популярними у вищій школі. Загалом же тестові завдання поділяються на відкриті (тести доповнення і тести вільного викладу) і закриті (з вибором однієї чи кількох відповідей; з градуйованими відповідями; на встановлення відповідності чи послідовності) [26].

Висновки. Таким чином, сформульовано висновок про тестування як один з найважливіших компонентів моніторингу навчальних досягнень.

Перспективи подальших досліджень вбачаються нами у визначенні специфіки оцінювання навчальних досягнень майбутніх землевпорядників у процесі навчання у коледжі.

Список використаної літератури:

1. Шишов С. Е. Мониторинг качества образования в школе / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. – М. : Педагогическое общество России, 1999. 320 с.
2. Мониторинг // Большой энциклопедический словарь. – электронный ресурс. – режим доступа: <http://www.slovopedia.com/2/204244202.html> ">МОНИТОРИНГ
3. Управление качеством образования : Практиориентированная монография и методическое пособие / Под ред. М.М. Поташника. М. : Педагогическое общество России, 2000. – 448 с.
4. Университет как центр культуропорождающего образования. Изменение форм коммуникации в учебном процессе / М. А. Гусаковский, Л. А. Яценко, С. В. Костюкевич и др; Под ред.М. А. Гусаковского. – Мн. : БГУ, 2004. – 279 с.
5. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании. Кн. 1 / А. Н. Майоров. – Спб. : Издательство «Образование-Культура», 1998. – 344 с.
6. Стефановская Т.А. Педагогика: наука и искусство / Т.А.Стефановская. - М.: Совершенство, 1998. – 356с.
7. Андреев В.И. Проблемы педагогического мониторинга качества образования / В. И. Андреев // Известия Российской Академии Наук. - № 1. – 2001. - С. 37-42.
8. Анненкова І. П. Моніторинг якості освіти у ВНЗ / І. П. Анненкова. Електронний ресурс. – режим доступу : <http://e-learning.onu.edu.ua/stati/pedagog-ka-visho-shkoli/an-nkova-p-mon-toring-jakost-osv-ti-u-vnz.html>
9. Доброскок І. Моніторинг якості вищої освіти : дефінітивний аналіз / І. Доброскок // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - 2008. - №16. – С.50-57.
10. Luxton A. Quality Management in Higher Education. General Conference Department of Education, 2005. – 44 p.
11. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти : теорія і практика / Т. Лукіна. – К. : Вид. дім «Шкільний світ», 2006. – 128 с.

12. Маноха І. П. Моніторинг якості освіти як системна складова стратегічного менеджменту в освіті / І. П. Маноха // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору : Моніторинг якості освіти. – 2007. – Т.6. – С.402-408.
13. Некрасов С.Д. Проблема оценки качества профессионального образования специалиста / С. Д. Некрасов // Университетское управление : практика и анализ. – 2003. - №1. – С. 24-28.
14. Субетто А. И. Оценочные средства и технологии аттестации качества подготовки специалистов в вузах : методология, методика, практика / А. И. Субетто. – СПб.; М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 68 с.
15. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління : курс лекцій / Г. В. Єльнікова. – К. : ЦІППО АПН України, 2003. – 133 с.
16. Силина С. П. Профессиографический мониторинг в педагогических вузах / С. П. Силина // Педагогика. 2001. № 7. С. 47-53.
17. Хриков Є.М. Теоретико-методологічні засади моніторингу професійної підготовки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.profosvita.org.ua/ru/career/articles/2.html>.
18. Бабінець С. Моніторинг якості освіти : педагогічний аналіз / С. Бабінець // Директор школи. – 2006. - №1. – С. 4-9.
19. Єрмола А. Державна система моніторингу якості освіти – необхідна умова трансформаційних процесів освітньої сфери / А. Єрмола // Освіта і управління. – 2005. - №1. – С.100-103.
20. Качалова Л.П. Моніторинг процесса интеграции психолого-педагогических знаний студента / Л. П. Качалова // Педагогика. – 2000. - №9. – С.60-65.
21. Локшина О. Моніторинг якості освіти : становлення та розвиток в Україні : Рекомендації з освітньої політики / О. Локшина. – К. : КІС, 2004. – 160 с.
22. Байдацька Н. М. Педагогічні умови моніторингу якості навчальних досягнень студентів у вищих навчальних закладах недержавної форми власності / Н. М. Байдацька : автореф.дис. ... канд..пед.наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінниця, 2007. – 22 с.
23. Майоров А. Н. Теория и практика создания тестов для системы образования / А. Н. Майоров. – М.: «Интеллект-центр», 2001. 296 с.
24. Касярум Н. В. Тестування як провідний метод діагностики рівня навчальних досягнень студентів / Н. В. Касярум, О. П. Касярум // Вісник Черкаського університету. – 2010. Вип. 189. – С.110-121.
25. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / К. Ингенкамп. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
26. Ким В. С. Тестирование учебных достижений: монография / В. С. Ким. – Уссурийск: Изд-во УГПИ, 2007. – 126 с.

В статтє представлен теоретический анализ проблемы и категории мониторинга учебных достижений студентов. Обоснован междисциплинарный характер категории мониторинга, выявлены особенности мониторинга в системе высшего профессионального образования. Сформулирован вывод о

тестировании как одном из наиболее важных компонентов мониторинга учебных достижений.

Мониторинг учебных достижений, система образования, тестирование, контроль.

This article presents a theoretical analysis of problems and categories of the learning achievements monitoring's of students. Interdisciplinary character of monitoring's category is grounded, the peculiarities of the monitoring system of higher education is identified. Made conclusions on the test as one of the most important components of monitoring learning achievements.

Monitoring of learning achievement, education, testing, control.

УДК 37.013.42:378.147:372.461

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

В.А. Кручек, С.В. Климчук

Здійснено аналіз структурних компонентів професійного мовлення майбутніх соціальних педагогів.

Мовлення, професійне мовлення, мовні норми, терміни, цінності, монолог, діалог.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Уміння вести гармонійний діалог у професійній діяльності й досягати успіху в комунікації розглядаються як найважливіші складові професійної компетентності в різних галузях діяльності людини. Майбутні соціальні педагоги мають бути готовими до виконання складних професійних завдань, які пов'язані з професійним спілкуванням. Отже, рівень професіоналізму фахівця перебуває у прямій залежності від рівня володіння професійним мовленням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування професійного мовлення як важливому напряму професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти присвячено праці багатьох науковців (Л. Барановська, Н. Безгодова, Т. Гороховська, Н. Костиця, М. Криськів, М. Лісовий, Т. Окуневич, В. Пасинок, Л. Романова, Т. Рукас, Н. Тоцька та ін.). Водночас доцільно зауважити, що незважаючи на значний інтерес дослідників до окресленої проблеми, окремі її аспекти залишаються маловивченими й досить актуальними, зокрема стосовно мовленнєво-професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Мета статті – визначити та охарактеризувати його структурні складові.